

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetések helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben
Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordatca 122. sz.

Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett 2. sz., az emelet hátsó részében.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papir-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.

Nyitlér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj 1872 szeptember-decemberre 4 forint oszt. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

Pest, sept. 14.

(G.) Azon visszasságot, mely politikai pártjaink alakulását kezdettől fogva jellemzé, alig tüntethető fel kirívóbban bármilyen is, mint azon sajátosság helyzet, mely azok között Ghyezy Kálmán nyilatkozata után beállott.

A baloldalnak legelső kapacitása nyíltan kijelenti saját pártjának elnöki székéből, hogy azon program legnagyobbság leglényegesebb része, melynek alapján a baloldal az ország-házában s még inkább künn az országban élet-halálharcot, irtó háborút folytatott az ellenkező meggyőződésűek ellen, — nem felel meg az ország jólétének s a szabadelvű reform exigenciáinak; s a baloldal, — mely elnökének nagy horderejű s hosszas megfontolás után nyilvánított meggyőződését „tisztellettelen” veszi tudomásul, s a pártvezér mea culpáját a téves irányba folytatott baloldali politika felett néma helyesléssel teszi magáévá, — a jobb-oldaltól várja, hogy az segítse őt ki azon hiánrból, melybe annyi figyelmeztetés, annyi óvó intelem dacára öntudatosan bonyolult.

A jobboldal magatartása rendületlen s ez természetes is, oly párttal szemben, mely felismeri a helyzet tarthatatlanságát, s a szabadelvű reform érdekeit csak úgy látja előmozdít-hatóknak, ha lemond hagyományos politikájáról, s még sem mozdul meg elfoglalt posztójából, melyet saját vezére a házára károsnak tart, az ily párttal fusiónál legfőbb kénytelenségből lehetne. Ily helyzetben pedig a Deák-párt jelenleg legkevésbé van. A tévedést bevallani, nyíltan elismerni, a hol a szándék komoly, nem elég, vagy a hol elégnék tartják, nem komoly az elismerés.

Jóvá tenni, hazafias elhatározással helyrehozni a tévedést, a felismert téves irányról nemesen, önmegtagadólag lemondani, ezt kívánja a logika ép úgy, mint a népképviselői kötelességérzet.

Feltételeket szabni, azt kívánni egy nagy országos, az épen lefolyt választásokban számban és erőben megedzett párttól, melynek politikai alapját, szentesítette az egész ország bizalma, hogy művének, melylyel megszerezte a nemzet önállóságát és függetlenségét, s a jólét s nemzeti felvirágzás leglényegesebb feltételeit, egyes corolláriumait feláldozza csak azért, hogy a baloldal bűnbánó megtérésének a nemzet előtt takarójául szolgáljon, ha ildomtalan is, de indokolható, főleg a baloldal legutóbbi vereségei után. De ily feltételt, ily kívánatot teljesíteni politikai erélytelenség, megbocsáthatatlan botlás volna.

A Deák-pártot nem az alap, melyen áll, nem a közjogi kiegyezkedés akadályozta a reform nagy munkáján sikerrel dolgozhatni, hanem az, hogy mindkét kezével védeni kellett ezen alapot a baloldal egyesült támadásai ellen, azon baloldal ellen, mely ezen kiegyezkedést árulásnak decretálta. Ma végre oda jutottunk, hogy a baloldal consessiokant méltóztatik tenni, s nagy kegyesen megengedi, hogy e kiegyezkedés üdvös, jótékony „egy és más részében.”

S mit kívánnak cserébe tőlünk?

Azt, hogy a Deák-párt e késő vallomá-sért, mely eddig halasztatott, s annyi kárt okozott az országnak, mint maga Ghyezy mondja,

ajándéku! dobjuk oda lábaink alól az alapot, melynek védelmében láttuk anyagi és szellemi érdekeink felvirulásának biztosítékát?

Nem; e vallomás ily drága áldozatot még akkor sem érne meg, ha csak ily áron tudnók fentartani nagy nehezen irányadó szerepünket.

Ma e vallomás a sülyedő, a közvélemény hatalmas áramlata által megrongált hajóra szorult elem veszélykiáltása, mely sem nekünk, sem a közügynek nem árt.

Palliatív gyógy mód kóros belügyi állapotainkon nem segít. S e körülményt saját szerű pártalakulásaink idézik elé.

A Deák-párt közvetlen rendeltetésével ellenkezőleg, mely a kivívott közjogi alapon a szabadelvű reformok létesítésében állana, arra kényszerítetik, hogy folyton hadállást foglaljon el azon pártokkal szemben, melyek zászlójukra nem a reformot első sorban, hanem a jelenlegi állapotok felforgatását tüzték jelszól; és most e pártok azt kívánják tőle, hogy önmaga is lassan a romboláshoz, a helyett, hogy építeni törekednének közös erővel, egymástól a szabadelvűség kisebb, vagy nagyobb mérvé szerint térvén el.

Addig, míg lesz párt az országban, melyet egyrésztől ábrándos aspirációk, más részről traditionalis politika tartanak távol azon alaptól, mely a nemzetnek most már két izben igazolt közvéleménye szerint Magyarország jövő fejlődésének támaszául van hivatva szolgálni, helyes, teljesen alkotmány szerű pártalakulás nem képzelhető, s a reformok kora is pium desiderium marad.

Hisszük, hogy a kóros állapotot, melynek kifolyását elég sajnosan érezzük itt Pesten e pillanatban, a legközelebbi jövő, a mindinkább hatalmasabbá váló közérzelem megfogja a nemzet hasznára s üdvére szüntetni; s épen ezért bünt követne el az, ki e kihalási processust menetében megakadályozná.

A Deák-párt egész múltjának, történelmi állásának, s kivívott diadalának kockáztatása nélkül nem térhet el eddigi irányától. Ezt tené pedig, ha belemerne a hálóbba, melyet számára a baloldali körben Tisza indítványával a baloldali böles honatyák saját hasznukra szöttek.

Mi várhatunk!

Oly fusiora, minőt a baloldal kínál, hála Isten szükségünk épen nincs, s reméljük, hogy azon confusiót, melyet a baloldal körében Ghyezy fusionalis eszméi előidéztek, a jövő országgyűlésig fel fogja váltani a diffusio, a midőn a baloldal mai álláspontját egyéb halomra dönt politikai combinációk lomtárában fogja csak felkereshetni, ha valaki ugyan érdeklődni fog iránta.

Az udvarhelyszéki takarékpénztárok.

Udvarhelyszék, sept. 13.

Egy új czim az üzletvilágban. Egy új bizonyítéka élehetlenségünknek. Addig gyülesezünk, addig tanácskozánk, míg végre is idegeneknek kelle a kását számunkra megfujni. Lesz már pénztárunk, sőt a mi több, Brüll urék kegyéből lesznek takarékpénztáraink: egyik Udvarhelyt, a másik Kereszturon.

Nem illik egy keletkező és hízogót pótló in-

tézet iránt bizalmatlanságot kelteni, főleg ha az oly tisztességes czéllal és körülmények között indul az életbe, mint azt az „Udvarhely” közli; mindazonáltal egy pár reflexiókat nem tarthatjuk vissza. Tudjuk, hogy a pénz embereit a mit tervbe vettek, kiviszik. De méltán kérdehetjük: vajjon ismernek-e ők minket, és a mi helyzetünket eléggé akkor, a mikor Udvarhelyszékre két takarékpénztárt terveznek az épen életbe lépendő kereszturi népbank mellett? Határozottan tagadólag kell felelnünk. Ha t. i. azt hiszik, hogy sok pénzünk van forgalomba hozandó: szörnyen csalódnak, — ha pedig azt hiszik, hogy nagy importált tőkét tudunk gyümölcösöztetni: rettenetesen félreismernek. Lássuk csak, kik vagyunk mi? Egy legfeljebb 90,000 lelket számláló szék, foglalkozás szerint kizárólag, honorátiórok, fölmivelők nagy birtok nélkül és apró mesterelemek megcsöknyösödött századok előtti állapotban. Bevásárlásaink a mindennapi kelteken kívül alig terjednek egy-egy darab marhára és egy-egy hold szántóföldre. A nagy iparnak hírére se hallottuk; ruhát, butort más városokról hozatunk; a gyárak füstjétől légkörünk kristály-tiszta; czik-keink nincsenek kivinni, sem a behozottakhoz piacunk. Vállalkozó szellemünk semmiben sem nyilvánul, alig birnak kitarással rendes napi dolgainkban. Mire számíthatnak tehát azok, kik itt nagy tőkét akarnak forgatni? Vagy tán a pénzzel megjő egyeb is? Vajha mi csalódnánk, de nehezen hiszszük!

De tekintsük az ügyet a mennyiségi és minőségben kívül még földrajzi szempontból is. Udvarhelytől három órányira fekszik Keresztur, ettől két órányira Segesvárt két bank, hat órányira Vásárhelyt egy bank, és takarékpénztár áll fenn és terjeszti ki működését székünkre is. Ezen kívül Kereszturon 8—10 nap alatt egy apró betétekre és kölcsönökre tervezett népbank kezd meg működését. Mire számíthatnak tehát azok, a kik még két pénztárt terveztek ide? Hogy Udvarhelyt legyen egy: ezt még értjük; a legprimitívbb napi forgalomhoz képest azonban teljesen elegendőnek is tartjuk Udvarhelyszékeken. A kereszturiak közül egyiknek vissza kell lépni, hogy a másik is meg ne buk-jék. A népbank az apró iparosok és a nép valódi érdekében fenntartandó s ezen kívül nem is reszkíroz, mert nincs részvényekre fektetve s szervezésénél a nagy tőke számításon kívül hagyatott. Bár volna szükségünk mind a kettőre, bezeg nem ag-gasztana az minket, de e mostani alkalommal azon szomorú kötelesség áll előtűnk, hogy intve figyelmeztessük a fennebbiekre mind a közönséget, mind az alapítókat. Homo.

Eredeti tudósítás.

A magyar orvosok és természet vizsgálók XVI-ik gyűlése alkalmából.

Mehádiai Herkules fürdő, sept. 12-én 1872.

A szerkesztő ur megisztelő megbízása folytán az „inkább röviden, csak gyorsan” ajelszónak engedve, pár szóban tudósítom e lap t. olvasóit, hogy a gyűlést előkészítő bizottság, Dr Rózsay al-elnök, Sztupa pénztárnok, több jegyző és igen sok — több mint háromszáz — vendég már körünkben van. A fővárosi sajtó tekintélyesen képviselve. A gyűlés tagjainak száma e perczben a kilencz-százat meghaladta, mint egészen biztos forrásból végére jártam.

Azonban, miután sok fürdő vendég is itt maradt, a lakás viszonyok nem elég kedvezők. Egy szobába három-négy is beszorulni kénytelen, s e perczben negyven-holcz tag meg szállás nélkül van; e miatt ezentul jegyeket már nem is igen adnak.

A gyűlés helyét gyönyörű nemzeti lobogók jelzik. „Napi-Közlöny” is litographiroztatva. A mostani hangulat egészen magyar, ellentétben az eddigivel, midőn Páris, Bécs, Bukarest, inkább volt képviselve, mint a magyar főváros: Pest!!

A gyűlés tagjait, először mint a tudomány híveit, de másodsor, mint magyarokat is üdvözöljük; ily szép számmal nem volt a magyar elem képviselve még, itt saját hazája legszebb világhírű fürdőjében sem; dacára az eddigi önkényes katonai rendszernek, és annak, hogy több mint harmadfelezer külföldi vendég volt ez éven is itt.

A gyűlés tagjait, mint a határvidek polgárosítása által leendő új aera előhírnökeit, és mint kik e fürdőt, hazánkkal és a világgal bővebben megismertetni hivatva vannak, háromszor üdvözöljük!!!
A fürdő germanisatiója kisebb és a sajtó terén támadt mozgalomnak már is üdvös eredményei észlelhetők.

Hogy a postáról el ne késsék, bezárja sorait a szerk. és olvasó híve
Sándor Kálmán.

Utóhangok a nagyváradi országos dalárünnepélyről.

Még kedvesen rezei át keblünket az ünnepély emléke. Mintha most is hallanók a különböző daltestületek által a lelkesültség egész erejéből olengelt dalokat! Az ünnepély nagyszerűségét emelte a nagyváradiak kitűnő vendég szeretete, a két magyar haza különböző részeiből összesereglett dalárokat tárt karokkal való fogadása. Mindenik dalár testülettől lehet hallani: „nekünk valami rendkívüli köszönet-nyilvánítást kell tennünk a nagyváradiaknak érdemünkön túlhalmozott szives fogadtatásunkért.” Igy közös volt az ünnepély, közös a szívélyes barátság, közösen nyilvánítsuk tehát köszönetünket az ügybuzgó, érdemteljes nagyváradi közönségnek.

Nagy horderővel bir a dalárünnepély eszméje! Ezelőtt a nemzet fiai a vérmezőn fogtak baráti jobbat, s ott tanultak együtt érezni, élni és halni, most a béke olajágával közelednek egymáshoz s dallal olják a szép és nemes érzetet a honfiszerelemet, a szívekkbe.

„Daloljatok, ha béke int felétek,
Daloljatok, ha harczra int a jel!
Szétszórvá, együtt, távol és közelben
Szebb vagy szerint mindig dalolni kell.
Amint erősb a durva kor nyomása,
Akké siessen égfelé a dal,
Mint hervadáskor szebb hazába szálló
Vándormadár — délfényes álmival.”
A brányi Emil.

A dalárünnepély nagymérvű horderővel bir a nemzeti dalköltészet emelésére. A dalversenyek felkeltik a figyelmet a dalban letett eszmék hüviszatúkrözésére.

A versenyen lehet látni, hogy hány a daltestület, annyiféleképp fogja fel annak szellemét s végül mindenik okul. A nagy közönség már a bírák ítélete előtt odaadja a babékoszorut annak, mely szíve hurját leginkább rezgésbe tudja hozni. A közvélemény ítélete vajmi ritkán téved. Vajmi óhajtható volna, hogy az ily versenyeken mindenik dalártestület lépne fel, mert mindenik csak így hozhat magáról helyes ítéletet. Azonban hogy ez megtörténhet legyen, szükséges az országos dalárünnepély központi választmányának akként intézkedni, hogy a minő eset most is megtörtént, többé elé ne forduljon, mert ez mindig visszahatást szül. Ugyanez alkalomra olyan versenydarab volt szétküldve, melyet a pesti nemzeti dalkör már ezelőtt két évvel tudott, s elé is adott már kétszeri hangversenyen, míg a többi daltestületek ez ünnepély előtt csak egy-két hóval kapták meg; már pedig oly darabot kell választani a versenyre, a mi még új s közkezen nem forgott. Továbbá méltatlan oly daltestületet bocsátani versenyre, melynek tagjai fizetett, állandóan együttműködő énekesek, mint a pécsi káptalan énekkara, oly dalártestületekkel s zombé, melyek ugyszólva műkedvelői tagokból áll-

lanak. Hány dalstestület lépett vissza verseny nélkül az e két fennebb ériatott tudvalevő ok miatt? S valóban nehéz feladat is így versenyezni a csaknem bizonyos vereségre.

Két év múlva tehát Kolozsvárt lesz orsz. dalárúnnepély, azon bérczes kis haza fővárosában, melyet oly édesen vágnak megtekinteni magyar-honi testvéreink.

Most az a kérdés, hogy vajjon Kolozsvár képes lesz-e, csaknem kétannyi dalárt, oly vendégszeretettel fogadni, mint a hogy N.-Várad fogadott minket? . . . Erre bizton igennel felelek, mert ismerem e város vendégszeretét, ismerem a tudomány és művészet iránti rokonszenvét.

Ezt a dalárúnnepély méltán igényli, megérdemli. Kolozsvár polgárai majd szemtanúi lesznek oly ünnepelemek, mely szívükbe örökmélekü marad, észlelni, látni fogják, hogy annyit sujtott nemzetünk számára is megnyílt a haladás útja a művészet terén is, csak nem kell buzgalmunkban, kitarításunkban elzárkózni. Óhajtható volna, hogy Erdélyben is mentől több városban alakulnának dalstestületek, s a már meglevők erősödnének, hogy két év múlva készen találjanak a dalverseny síkján magyar-honi testvéreink, hogy együtt zengessen hő imánk:

„Éljen a szent jog s szabadság!
Vesszen a, vesszen a rabság,
Zendüljön a harcsona, peregen a dob
Éljenek, éljenek, éljenek a magyarok!“
Csete.

Országgyűlés.

A képviselőház sept. 13-iki ülése.

Elnök: Jelenti, hogy Horváth Gyula Küküllő-megye felső kerülete részéről bemutatta képviselői megbízó levelét. Az állandó igazoló bizottsághoz utasították.

Karaszna-megye Dicső-Szt.-Mártonban egy kir. tvszék felállítását kéri. Máramaros-megye a kolozsvári egyetemre vonatkozó törvényjavaslat tárgyalását kéri. Ács Károly, Boér Antal magánkérvényeket nyújtanak be. Mindezen kérvények a kérvényi bizottsághoz utasították.

Császár Bálint következő interpellációt intézi a belügyminiszterhez: T. ház! Fogaras vidéke két választó-kerületének országgyűlési képviselője nincs, sőt kiállítás sincs rá, hogy Fogaras vidéke ez országgyűlésen képviseltessék, miután a központi bizottság az előmunkalokat nem tette meg. Bátor vagyok e tárgyban a következő interpellációt intézni a belügyminiszter urhoz:

Fogaras vidéke alsó és felső választó-kerülete, noha a vidék képviselete fel lett szólítva, hogy az országgyűlésre képviselőket választasson, — az országgyűlésen képviselve nincs, dacára annak, hogy mind a kormány, mind Fogaras sz. kir. város, mely a vidék egyik választó-kerületébe van keblezve, eleget sürgették, hogy a képviselők megválasztása végett központi választmány szerveztessék. Fogaras vidék képviselete a kormány, úgy Fogaras város minden intézkedését figyelmen kívül hagyta, rende-

leteit nem teljesítette, s a mint értesülve vagyok, a kormány rendeleteivel szemben botrányt botrányra halmoz. Meg vagyok győződve, hogyha a kormány másnemű intézkedéseket nem tesz az eddigieknél, Fogarasvidék ez országgyűlésen képviselve nem lesz. Hogy itt a kormánynak semmi tekintélye, és a törvény lábbal tapodtatik, minden kételyen felül áll.

Azért bátor vagyok a belügyminiszter urhoz a következő kérdéseket tenni: 1-ször: Van-e tudomása a mandottokról? és

2-ször: Ha van, minő intézkedéseket tett a törvény tiszteletben tartása végett; ugy szintén arra, hogy Fogaras vidék két választó kerülete az országgyűlésen haladéktalanul képviselve lehessen; és végre

3-ször: Hogy ha még nem intézkedett volna, hajlandó-e intézkedni, és miképen?

Ezen interpelláció közölte fog a belügyminiszterrel.

Beadatnak ezek után a szavazatok a delegáció, a függő adósság ellenőrzésére kiküldött bizottság s a könyvtári bizottság tagjaira.

A szavazatok eredménye a holnapi ülésben fog közzétetni.

Legujabb táviratok.

Bécs, szept. 14. Király ő felsége kíséretével ma éjjel, gróf Andrassy és gróf Auersperg állam-minisz'er holnap este érkezendnek Budára.

Király ő felsége holnap (vasárnap) reggel 6 órakor Bécsből Pestre érkezik. Az udvari szelvényzet és a magyar testőrség már szombaton reggel érkezett meg.

London, sept. 14. „A Times“-nak jelentik Genfből: A megítelt összeg meghaladja a 3 millió font sterlinget. Négy választott bíró írta alá az ítéletet. Cockburn külön-ítéletet terjesztett elő, melyben Angolország felelősségét csak az „Alabama“-ra vonatkozólag ismert el.

ÚJDONSAGOK.

Kolozsvár, sept. 15.

— Király ő felsége veszélyben. Mult vasárnap király ő felsége meglátogatta az állatkert Berlinben. A kocsizás alatt nem csekély veszély fenyegette Vilmos császárral együtt, mivel együtt ültek a hintóban. Ennek egyik lova megijedt úgy, hogy a fiatal kocsis nem bírta attól eltartóztatni, hogy egy karónak ne rohanjon. A király már két-szülőben volt egy merész ugrással kerülni ki a veszélyt, midőn a kocsis erélyének mégis sikerült a lovakat megfékezni.

— A közoktatási miniszter ez évi költségvetése a rendes kiadásokra egy millió, a rendkívüliekre 150,000 frttal többet kér a jelen évre megszavazott összegnél. A népiskolák számára jelenben 900,000 ft. van előirányozva, míg az 1872-re megszavazott összeg 679,862 ft. volt. A jelenleg fennálló 15 állami tanítóképezdehez még

öt a haza legkitünőbb, legbefolyásosabb, legnépszerűbb fiait egyiktől, egyszersmind sokak irigységének, sőt némely egykoru történetírók éles megrovásának tárgyává tették.

Az egykoru vélemények — bármilyen indokai — legyenek helyesek vagy kárthatók; a régi írók följegyzései, alapuljanak bár helyes értesülések vagy ne, mely gyökeret szoktak verni a köztudalomban. Az első emberem még tisztán tudja a tévedéseket, vagy az ellenkezőt; de a második már homályosan, a harmadik egészen elfeledi. S így gyakran a legnagyobb politikai küzdelemről, vagy annak legkiválóbb képviselőjéről hiányos vagy balértesülések jönnek át az utókorra, s a későbbi kor igazságos történetírójának sok fáradságába kerül a tévedéseket megigazítani, az elfogultságot legyőzni, a történelmi igazságot jogába helyreállítani. Békés Gáspárnál az az eset. Ő kegyence volt az ifjú királynak, aki elvégre is egy ország volt fejedelme: úgy mondva jövevényből, némelyek szerint oláh eredetű nemesből lett az ország legbefolyásosabb és leggazdagabb főurává. De ő több is volt. Magyarország leválságosabb történetzakában, előbb az egységes nemzeti királyság, majd török védnökség alatt Erdély önállósága, a reformatio s lelkiismeret szabaddá tétele; később ismét az osztrákház alatti honegyesülés nagy politikai és vallásos kérdéseinek volt helyzeténél fogva erős képviselője s bátor lelkű bajnoka. Mindez elegendő ok volt arra, hogy ő egyszer az erdélyi, máskor a magyarországi olygarchák, mind kétszer a róm. katolikusok szemében szálla s politikai és vallásos lelkiismeretök botrányoztatója legyen. Békés egyéni jelleme, tettei és külső életfolyása mellett ezek voltak azok a források, melyekből a róla való különböző ítéletek származnak. Azon kitünő írók után, kik újabb időben följöttek, legyen szabad nekem is megkísérlni, e férfi viszontagságos életének némi rajzát adni.

E név oklevélleg legelőször 1555-ben fordult elő, midőn Petrovich Péter aug. 20-án Luga-

2-öt akarnak állítani. A budai képezdek mellett polgári iskolatánító képezdek leendének. Így a tanítóképezdekre 450,000 ft. igényeltetnék, míg előbb 311,000. A gymnasiumi tanárok fizetése — fel-emeltetik. A kolozsvári egyetemre 450,000 ft. van előirányozva.

— Tudományos estély. Szombaton este a vígarda termében szép számu közönség gyűlt egybe, vonzatva egyrészt a látványosnak ígérkező mutatványok, részint a nemesebb czél iránti lelkesedésből — Véber orvos tartá ott a „Galvanizmus“ és „Elictricitás“ körébe tartozó, mutatványokkal kísért előadását, mely a közönségre, különösen az e természeti tűneményekkel nemigen foglalkozó közönségre mondhatni kevés hatással bírt — Véber ur előadását, a Galvanizmus eredete és észlelése idejéről, majd feltalálásának módjáról kezdte meg, merőben üres és minden tudományos színezetet nélkülöző bevezetéssel, melyből a közönség nagyobb része kevés ismeretet szerzett. — Theoretikai tekintetben előadása gyöngye, de tagadhatlan, hogy mutatványai mindegyike szépen sikerült. Mutatványai közül, melyeket e villanyfolyam ügyes alkalmazásával állított elő, különösen szépen sikerült a „Ruhmkorff“ féle villanyokszorosító készlet segítségével a villanynak életani hatását feltüntető mutatványa, majd pedig a villanyfolyam azon rendkívüli ereje, minél fogva éghet a vízben is anélkül, hogy azt melegítene. — A sodronyok megtűzésesíté, valamint felrobantási módok bemutatásáról elég gyakorlatosságot tanusított s a közönség egy párszor megtapsolta érte. Az „Electricitás“ ereje, haszna, s előállítási módjáról tett előadása szintén nem volt ment holmi a dologra nem tartozó magyarázattól, azonban mutatványai itt is sikerültek. Azonban a távirada titkait feltárni nem sikerült, s a közönség egyetlen titoknak sem tudott nyomára jutni, kivéve azt, hogy a villanydelegesség alkalmazása és hatása által történik; de ez már senki előtt sem titok. A mi látványos volt előadásában, az a teremnek villanyfény általi kivilágítása volt, a mi nagyvárost látott egyének előtt már nem meglepő. Végül Monostortczának a villanyos nap általi kivilágítása képezte az estély befejező epilógiát, melyet az utczán összecsoportosult közönség ingyen élvezett. Nem hagyhatjuk említés nélkül Véber ur azon szivességét, hogy előadásának részbeni jövedelmét a létesítendő árvaház javára ajánlotta föl, mely tette elfeledtette némi részben a theoretikai tekintetben hiányos előadást.

— Szabó Lajos vasárnapra hirdetett tüzijátéka, a szeles és hűvös idő miatt jövő vasárnapon fog megtartatni.

A Kolozsvári lovaregylet folyó 1872-ik év szeptember 18-án delután 5 órakor a Casino rendes gyűlési termében tartandó választmányi gyűlésére tisztelettel meghívja a. n. t. tagurakat. Kolozsvárt 1872 szeptember 16-án, Bartha Lajos egyleti titkár.

— Huber Károly ur hangversenye szépen sikerült; a színházban ha nem is nagy számu, de válogatott közönség jelent meg. A közre működött urholgy Gyulai Jolán k. a. kellemmel

son kélt adománylevele által, ¹⁾ Gyurma Mihálynak hűltenségi büntetés folytán elvesztett karánesebi házát, szállóival s kaszálóival együtt, két komornyikja, nemes Békés Gáspárnak és Kertési Ferencznek adományozta, az ő felségök iránt és iránta különböző helyeken és időkben kitüntetett hűségök s hű szolgálatok által szerzett érdemeik jutalmazásul.

Ez időben már Békés mintegy 34 éves lehetett s így érthető az, hogy az adománylevelét szolgálatokat említ, melyeket ő felségök, a királyné és az ifjú király iránt, s ez által Petrovich iránt — tán még 1540—1551 közt — teljesített. Az előtt már régóta lehetett a Petrovich szolgálatában; Gyulafi Lestýán egykoru író szerint az ő udvarában növekedett fel; ²⁾ Bethlen Farkas szerint, atyja akkor adta a Petrovich szolgálatába, midőn az a luggasi kerületbeli véghegyek megszemlélése végett tett körutat, ³⁾ tán még temesi bán korában.

Békés Gáspár eredetéről különbözők a vélemények. Az egykoru Gromo, ⁴⁾ Forgács ⁵⁾ és utána Somogyi is ⁶⁾ oláh eredetűnek mondják. Az 1575-ben ellene hozott főbenjáró ítélet szennyes és homályos helyen születettnek; ⁷⁾ ezzel ellenkezőleg az egy századdal később élt Bethlen Farkas szegénysorsu nemes ember fiának, ⁸⁾ a megint egy századdal későbbi Budai Ferencz, ⁹⁾ békésvárme-

¹⁾ L. a volt erdélyi kir. főkorm. széki levéltárban ily című gyajtemény: Fragmenta. T. VII. p. 1038-1040. Az okl. eredetije a gyulafehérvári káptalani levéltárban.

²⁾ L. Kulcsár: Székelyek krónikája. Pest. 1805. 34. l.

³⁾ L. Wolffgangi de Bethlen Historia de rebus Transylvanicis. Cibinii 1782. T. II. p. 222.

⁴⁾ L. Archiv des Vereines für sieb. Landeskunde Nue Folge II. Bd. 38 l.

⁵⁾ Magyar történelmi emlékek. Írók. XVI. 460 l.

⁶⁾ Scriptores rerum Transylvanicarum. Tom. II. Vol. II. Cibinii. 1840. 103 l.

⁷⁾ Bethlen Farkas II. 334. l.

⁸⁾ Bethlen II. 222. l.

⁹⁾ Magyarország polgári historiájára való Lexicon. Nagyvárad. 1804. I. 338-9. l. l.

énekelte el Fides magánját „a fiam!“ Meyerbeer profétájának 1-ső felvonásából; a közönség tapsal és virágcsokrokkal fogadta az éneket. Meglepett a kis Huber Jenő szabatos és könnyed játékával; tetszést aratott ifj. Huber Károly gondonka játékával, midőn a pásztorsipót utáná. Sipos urat a közönség megérdemelt tapsokkal fogadta. Szívünkhez szólt ama hegedű kettős „ábránd“, az oly rég nem hallott Hunyadi László dallamai fölött, melyben a hangversenyző és kisebbik fia működtek; atya és fia váltakozva vezetétek, kísérek a dallamot; játéuk végeztével a közönség tetszése tapsviharban nyilatkozott. Kielégített végül s bizonyos nemét a büszkeséget kelte bennünk a helybeli „Dalkör és Hillária“ egyesült működése; éneklék a n.-váradí versenydalt s a szabadságdalt, amazz bevezetésül a hangverseny kezdetén, emezt végén, a közönség egész végig ott maradt, csak hogy őket meghallhassa s éneküket kitörő tapssal fogadta.

— Tűz a circuban. Deressin urnak szombatra hirdetett bohózatot előadása, majdnem tragikailag végződött. Épen akkor, midőn a chinai császár fényes kíséretével bemutatta magát — kiáltotta valaki az istáló közeléből, hogy: tűz van! és csakugyan erre a láng is látszott. Nem kellett ennél több a közönségnek, hogy egészen fejtét vesztette; mert egyszerre oly rohanás történt mindenfelől a kijárás irányában, hogy a „bábeli“ zavar sem lehetett külön. Mindenki elsőnek akart kiérni a szabadra, mi persze egy ajtón valóságos phisikai lehetetlenség. A nagy tolokodás, az általános zavar, még China fenséges urának orra alá is borsót tört, mert alattvalói is feledtek palástja széleit hódolattal csókolgatni, s ott hagyták ő fenségét, mint magyarul mondani szokás, a faképnél. A tüzet egy kevés széna fellobbanása idézte elő, mit egy eldobott szivarvég gyújtott meg. Azonban hamar eloltották s így a komolyabb következménynek eleje vétegett, s ez közönségünket azután ismét becsodította ühelveikre az előadás további szemlélése végett.

— Berliui árak az ünnepek alatt. A „Daily Telegraph“ a következőket írja: Annak bebizonyítására, mily jól értik a berliui vendéglők a zsebelést, nehány árat említek föl, melyeket angolok fizettek az egy hárs sor vendéglőben; egy háló és lakszoba a harmadik emeleten 4-től 12-ig 315 tallér, egy kis hálószoba a földézet alatt egy napra 15 tallér, egy sor-szoba az emeleten az ünnepek tartamára 1000 tallér. Két lovas kocsit, melyek mások napjában csak 10 tallérba kerültek, most 33 tallérral kellett fizetni.

— Washingtonban az Egyesült-Államok kincstárainak levéltárában egy érdekes történelmi okmány, Washington kezirata látható, mely a 8 évig tartott függetlenségi harc részletes kiadásait sorolja elő. E kiadások, minden, még a főhadiszállás költségeit is belészámítva 407,000 frankot tesznek. Az amerikaiak a számadást „Washington emléke“ czim alatt autographoztatni fogják.

— Megjelent és szerkesztőségünkhez beküldetett: „francia szófűzertan, elméleti és gyakorlati tankönyv iskolai és magán használatra, írta Sasváry László. Pest, 1873.“ Ára?

gyei törzökös nemesnek írja; a „Gyula hajdan és most“ című könyv szerzője egész átalánosságban azt állítja, hogy a kornyáti Békések neve Békésvárától eredne, ¹⁰⁾ Békésvármegye monographusa épen ellenkezőleg azt véli, hogy a vár építőléről, valamely előkelő magyar főurról nevezett Békés várának. ¹¹⁾ Egybevetve ezekkel azon oklevélleg megállapított tényeket, hogy Békésvármegyében a 15-ik és 16-ik évszázadban létezett ily nevű nemzetség, ¹²⁾ melynek számos birtokai voltak; továbbá, hogy Kornyát, honnan Békés írta magát, — bár később az 1561-bei Földvári-féle Regstrum szerint Zarándban a Jenő várához tartozó falvak közé számítottak, ¹³⁾ de hajdan Békésvármegyéhez tartozott: hihetőnek bizonyul be azon állítás, hogy Békés G. a békésvármegyei magyar nemes Békés-nemzetségből származott. Vajjon volt-e, és minő összeköttetése ¹⁴⁾ a kornyátiaknak a kézi székelyszéki Békésekkel, arra a jövő történelmi kutatásai ha adnak feleletet.

Békés nemesi származását, atyja nemességét a fenebbiekben kívül bizonyítja még egy 1556-ban sept. 29-én kelt oklevél is, mely szerint Petrovich Péter Zőrényvármegyében, Karánsebes vidékén Dombrovczán új adományt adott nemes Békés Lászlónak és fiának Gáspárnak azon nemesi birtokra, melyet elődeik, mint nemesek, a magyar szit korona

¹⁰⁾ L. Mgorosi: Gyula hajdan és most. Gyula. 1858. 171-2.

¹¹⁾ Haan Lajos: Békésmegye hajdana Pest. 1870. I. 50. l.

¹²⁾ U. o. I. 50. 128. 327. II. II. k. 69 l. Ladislau Belos, 1461. 145. l. Nobilis Michael Békéssy de Danfok 1525. 172. 177-9 l. Békés (Péjkes, de v. 3. Zaránd-megye leírásával 17. l.) Péter 1560. 198. l. Békési Ferencz.

¹³⁾ L. Kozma Pál: Zarándvármegye leírása. Kolozsvárt. 1848. 25. l. (Kornith.)

¹⁴⁾ A kézi Békések közül 1532-ben Békés Adorján követül küldetett a királyhoz. l. Kulcsár: Székely krónika 10. l. és 1589. máj. 7-én a primipilus születésű Békés Benedeknek és Györgynek Báthori Zsigmond fejedelem Kézdizsékbe Kurtapatakon nemesi curiát és jószágot adományozott l. Lib. Reg. Sig. Bath. (Erd. volt kir. főkorm. levél.) II. 501-3. l.

TÁRCSA.

Békés Gáspár. *)

I.

Békés Gáspár, Békés László fia; közép nemesi származású; előbb a hírneves Petrovich Péternél, Izabella özvegy királyné és II. János ifjú király alatt az erdélyi hadak főtábornokánál apród, utóbb komornyik. E minőségében oly ügyes, szorgálatkés és hű volt, magas pártfogója kedvét annyira megtudta nyerni, hogy az halálakor végrendeletileg II. János királynak ajánlotta. A király őt eleinte szintügy apródjai, majd komornyikai közé vette föl, később főkomornyikká, az erdélyi tizedek főhaszonbérőjévé, végre kincstartóvá és fejedelmi titkos tanácsossá tette; e hivatali fokozatokon áthaladtában rá a legfontosabb küldetéseket bízta; nagyszágos czimmel és megfelelő birtokokkal ajándékozta meg; szóval a fejedelm iránti való kegye s ennek következtében az ő tekintete és befolyása folyvást öregbedett s felülmulta ez időben Erdély minden főurait. Tehetségei, emelkedett fölfogása, a király iránti hűsége s a haza közügyeiben általában, valamint az akkor forrongásban volt vallásos újítások kérdéseiben tett sok és sikeres szolgálatai,

*) E történelmi tanulmány két évvel ezelőtt a „Reform“ tárczájában jelent meg a források és jegyzések kihagyásával, mivel ama lap tulajdonosa ennek külön lenyomatban kiadására is igéretet tett; a „Reform“ szerkesztője kedvezően ajánla olvasói figyelmébe, s a források idézése és a jegyzetek elmaradását a külön lenyomat iránt tett igérettel indokolta. Azonban ez utóbbi — a tanulmány nagy hátránya — nem valósult. Most a szerző azért, hogy műve kiegészítve jelenjék meg és azon okból, mert azon néhány lényeges javítást is tett, rendelkezünk alá bocsátotta, s mi azt annyival örömeztőbb közöljük lapunk tárczarovatában, mert Erdély multjának egyik legnevezetesebb időszakát a Báthori és Békés közötti küzdelmeket sokoldalú készütséggel alaposan tárgyalva: történetirodalmunk egy érzett hiányát pótolja, egy nagy hézagát tölti be, s olvasóinknak bizonyára sok élvezetet adand.

— **Mormon-kivándorlás.** Minnesota nevű postagözösön Amerikába nem kevesebb mint 590 mormon utazott el a liverpooli kikötőből, hogy Newyorkba, onnan Utahba szállítsa magát. Smith Joe ezen újabb híveinek felé Svéd-Norvégországi és Dánia szülőte, másik felét Anglia, Skócia és Wales szolgáltatja. Newyorkban Brigham Young egy agense várakozik reájok s pár napi pihenés után a sósó melletti városba vezeti őket.

— **Nők mint hittani szónokok** Amerikában már nem tartoznak a ritkaságok közé; az ilyen nők tartandó egyházi beszédek helyét és idejét nagy falragaszokban jelentik. Georgiában nem régebben egy ilyen fellépéstől szóló falragasz vonta magára a közfigyelmet, melyen városi polgárok nevével aláírásával bizonyították, hogy a szónokló „igen csinos szöke leány.”

— **Tűzre viz!** Szombaton éjjel az ég is haragosnak mutatta magát és folyton dörgött, villámlott — mignem végre egy jó záport ajándékozott az utóbbi napok alatt — meglehetősen porréteggel borított földünknek.

— **Közgyűlés közgyűlést ér.** Tegnap a délelőtti órákban ismét a városi önkényes tüzoltók tartották közgyűlést Minorich Károly ur elnöke alatt. Az összesen 190 beirt tag közül alig jelent meg egyegyede. Az első tárgy volt mi módon szerzettessék be a tüzoltókar fenntartására szükséges pénz. A közgyűlés egy 4—5 tagból álló bizottságot nevez ki, mely felhívást szerkesztszen a pénzintézetekhez és céhekhoz intézendőt; továbbá gyűjtésre minden tizedben önkéntesen ajánlkozó két-két tagot küld ki. Elfogadtatt azon gyűjtési mód is az erre önként vállalkozó kereskedők boltjaiban perselyek tetésének ki. Főparancsnok Gamauf V. állandó jövedelmi forrásul a kolozsmonostori tüzoltó-egylet nevében felajánlja felét ama jutalomjáték jövedelmeinek, melyet a színházi választmány az említett tüzoltók által a színháznál végzett őrségért engedélyezett. Eljénkel és köszönettel elfogadtatik. — A tanácskozmány második tárgyát képezte a gyakorlatok jövőbeni pontosabb berendezése. Elnök figyelmeztet, hogy a főcskendő f. hó 16—17-re megérkezik, s ekkor azon gyakorolhatják magokat a tagok; határozatlanok tehát afölött, hogy kik legyenek tanítóik. E részben jónak látja főparancsnok Gamauf V. tanácsát kikérni. G. erre így szól: jónak látja mindenekelőtt elővigyázati rendszabályokhoz nyulni, nehogy a városi önkéntes tüzoltók is úgy járjanak, mint a monostoriak, kiknek szerkocsija (tulajdonképpen gyermekocsi) a multkori tűzvész alkalmával eltört. Pedig a monostoriak mikor a szerkocsi megjött, már látták benne a hibát s tudták, hogy a sarrat ki nem fogja állani; de a pesti tüzoltók ajánlata azt elfogadták. Most tehát ajánlja, hogy a városi tüzoltók küldjenek két-két bizottságot, melyek közül az egyik az érkező szerekre technikai (szerkezetüket illetően) vizsgálja meg; a másik pedig próbálja meg kísérletileg. Elfogadtatt. A mi a tanítás módja az a t a t í l e t i sa j n á l l a t t a l j e n t i k i Gamauf ur, hogy Stülin ur ki a monostoriakat is tanítsa s kiben mint a tornaintézet, mint a városi tüzoltók számára jó tanítót véltek nyerni, betegsége által ebben gátolva van s így a tornaintézet tanítói

tagjai, emberemlékezet óta békésen bírtak.¹⁵⁾ Azonban nemesi származását nemzetiségi kérdésében döntőnek venni nem lehet: mert magyar nemes, oláh és magyar eredetű egyformán lehetett minden. Azért nemzetiségre nézve mindkét nézet képviselőinek szavát óvatosan kell fogadni. Az olasz író hihetően Békés ellenei sugalmazták, Forgácsot, gyűlölség vezeti, Somogyi az ő nyomán indult; másfelől Bethlen nem egy koru, Budai kuftejét nem nevez meg, de úgy látszik, Bethlent követte; Mogorósi és Haan állítása bizonyítatlan, valamint a környati és kézdi Békések egy törzsről szakadása is. Még azt is meg kell jegyezni, hogy Békés László háza nem volt szennyes és homályos hely, s ő maga sem érdem nélküli honpolgár: Petrovich P. egy 1556. márcz. 14-én Szászsebesen kelt adománylevelében a „háza iránt még János király idejében tett szolgálatairól s a királyné és fia iránt sokszor tanúsított nagy hűségéről.” Fejérvármegyében Fugadon, Asszonynepeán, Bagóban nemesi birtokot adományozott neki, s Csombordon nemesi kúriát és minden ottani nemesi birtokrészt.¹⁶⁾ Izabella királyné 1558. január 12-én a Zárándvármegyében fekvő sombori, pechyeri és borostelki¹⁷⁾ nemesi birtokokat inskribálta számára 600 forintban; ¹⁸⁾ mely birtokokba, valamint a királyné ez utáni 1558—9-ki adományaiba is ellenmondás nélkül beiktattott.¹⁹⁾ Ennyi az előttem ismert adat Békés Gáspár atyjáról és eredetéről; nem elég e kérdés teljes megvilágítására; de elég arra, hogy a Forgács, Gromo és Somogyi értesítését óvatosan vegyük, mert egy ily körülményt a többi egykorú írók sem hallgattak volna el, s mert az arisztokrata származású Forgács ezt a középnemesi származású férfi,

nem kapván, addig a tüzoltók is kénytelenek lesznek várakozni; ez úgy is csak szept. hóban fogván így tartani s még eldölve, nem lévén hogy vajon a torna intézeti választmány meg fogja e engedni hogy a városi tüzoltók számára a tornaintézet helyiségeiben mászókához állítsák fel; miután nev. választmány ezt a választandó torna-tanító helyben hagyásától tette függővé. Ajánlja, hogy mind a mászók, mind a szivattyusok úgy, miként eddig, járjanak ki Monostorra tanulni, ez utóbbiak a most érkező szivattyun úgy sem fogván tanulhatni, minthogy azt még előbb bizottmányilag meg kell vizsgálni, használják tehát még ideig-óráig a monostori tüzoltók feckendőjét. Ez eldöntvén, Gamauf id. főparancsnok a közbizalom szép ovatiojában részesült, midőn tudniillik Gamauf ur lemondását bejelenté, indokolván azt most szaporodó elfoglaltatásával s azzal hogy két hason egyetnek parancsnoka egyszerre nem lehet, — midőn a tagok ezt meghallák, lón nagy elszomorodás, többen szülői rák G. maradásra, de G. ur megmaradván határozata mellett; kényszerítve látták magukat helyettes parancsnok választására Bartha ur személyében. Ezzel a gyűlésnek vége lett.

Sajt, turó s egyéb tejtermék és gazdasági, kerti s erdei magvak kiállítása
(a köztelken, 1872. november 17-ik és következő napjain.)
(Folytatás.)

A kiállítás tárgyát fogják képezni.

I. A sajt, turó és tejtermék kiállításán.

a) A magyar korona tartományaiban termelt tej, és ebből való mindennemű készítmények, az előállításra szükséges eszközökkel és készülékekkel;

b) A kiállítási cikkek osztályozására és a jutalmazandók kijelölésére nézve a következő sorozat szolgálend:

I. Osztály.

Tej conservált állapotban, természetes vagy süritett alakban:

1-ső díj 10 db arany,
2-ik díj 6 db arany.

Eszközök: a) friss tej hűtésére és szállítására szolgáló készülékek és edények: egy díj 5 db arany, b) fejtő eszközök: egy díj 3 db arany.

II. Osztály.

Vaj: a) friss állapotban egy díj 4 db arany, b) conservált kivitelképes, félig vagy egészen sózott állapotban:

1-ső díj 8 db arany,
2-ik díj 6 db arany,
3-ik díj 4 db arany.

Vajkészítő eszközök: a) Tejfelező eszközök: egy díj 4 db arany, b) köpülők: egy díj 4 db arany.

III. Osztály.

Sajt és turó. 1. Tehóntejből:

a) keménysajt: 1-ső díj 10 db arany,

2-ik díj 6 db arany,
3-ik díj 4 db arany.
b) lágsajt: 1-ső díj 6 db arany,
2-ik díj 3 db arany,
c) fűszersajt: egy díj 3 db arany,
2) Juhsajt és turó.
a) kemény: 1-ső díj 7 db arany,
2-ik díj 5 db arany,
3-ik díj 3 db arany,
b) lágy: 1-ső díj 5 db arany,
2-ik díj 3 db arany.
c) lipiói juhturó:
1-ső díj 7 db arany,
2-ik díj 5 db arany,
3-ik díj 3 db arany,
d) egyéb juhturó: 1-ső díj 5 db arany,
2-ik díj 3 db arany.

II. A magkiállításán:

a) A magyar korona tartományaiban termelt mindennemű takarmány-magvak, kerti vetemény- és virág, ipar és kereskedelmi növények magvai, erdei famagvak és gazdasági terménymagvak.

b) A magkiállítási cikkek osztályozására és a jutalmazandók kijelölésére nézve, tekintetbe véve azon körülményt, hogy a takarmány-magvak, a nagyobb mennyiségben szükségelt konyha-kereszteti és virágmagvak, továbbá a jól kikészített erdei famagvak termelése nálunk leginkább hátramaradt, és mivelésük nagyobb költséggel és fáradsággal jár, mint gabnaféléké, de termelésük már a magvak magas ára miatt is első sorban előmozdítandó, — a következő sorozat szolgálend:

I. Osztály: Takarmánymagvak.

A legnagyobb téren természet, legjobb minőségű takarmány-magra, különösen: luczerna, lóhere, baltacím, búkköny, s egyéb takarmány fűmagakra, takarmány répmagokra.

Allamdíj: 2 aranyérem és 100-100 ft. o. é.
2 ezüstérem és 50-50 ft. o. é.
2 bronzérem és 25-25 ft. o. é.

II. Osztály: Konyha, kerti és virágmagvak.

a) A leggazdagabb és minőségre kitűnő s helyesen elnevezett rendszeres konyhakerti és virágmag-gyűjteményre:

Allamdíj: 1 aranyérem és 100 ft. o. é.
b) Ugyanily gyűjteményre, mely külön vagy csak konyhakerti, vagy csak virágmagból áll:
Allamdíj: 1 ezüstérem és 50 ft. o. é.
1 bronzérem és 25 ft. o. é.

III. Osztály: Erdei famagvak.

A nálunk sok hely látható satnya és nem sikerült erdei vetések, ha nem is egészben, de igen nagy részt a külföldről szerzett famagvak rossz minőségének sajnos bizonyítványai. A kibójtott pénz. a kárba ment munka és az erdő-talaj termésének több évre való elvesztése eléggé meggőző és fontos indokok arra, hogy az erdei famagvak termelésére, ha a magból való és sok helyt egyedül lehetséges erdőnevelésről, s egy komoly figyelmet érdemlő mellék jövedelemről lemondani nem akarunk, az eddigénél szorgosabb gondot kell fordítani.

Ismeretes dolog, hogy ezekre menő összegeket küldünk külföldre silány erdei famagvakért, holott nálunk számos erdő és különösen a fenyvesek magja a birtokos részéről földön hagyott kincs, melyet fel szedvén, ömágától ugyszólva eldob, helyette pedig erdőtenyésztőink, sőt maga azon birtokos is, idegen helyről elévült vagy rozsol készített magot avagy az ültetésre egészségtelen esetét drága pénzen vásárolják.

Tudjuk ugyan, hogy hazánkban részben saját használatra, és részben eladásra is több helyen gyűjtnek erdei famagvakat, a közönség nagy része előtt azonban e termelők ismeretlenek lévén, jelen kiállítás egyik feladata ezen források kiderítése és általános megismertetése. Nagyon kívánatos ennél fogva, hogy az erdei tenyésztés körébe eső összes fák magvainak kiállításában minél nagyobb számmal vegyenek részt erdészeti közönségünk illető tagjai.

Allamdíj: 1 aranyérem és 100 ft. o. é.
1 ezüstérem és 50 ft. o. é.
1 bronzérem és 25 ft. o. é.
(Folyt. köv.)

Árjegyzék. Sept. hó 12-én tartott hetivásárról (alsó a. mérő körépar.) Tisztabuzs 7 ft. 36 kr. Elegybuzs 5 ft. 22 kr. Rozs 4 ft 50 kr. Árpa 2 ft. 90 kr. Zab 1 ft. 40 kr. Törökbuza 5 ft. 22 kr. Pityóka 1 jt. 90 kr. Marhahus fontja 23. Kolozsvárt, sept. hó 12-én 1872.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

September 13-ról. 5% metaliques 66.40
5% nemzeti kölcsön 70.80. 1860-ki államkölcsön 103.25 Bankrészevények 874. Hiteleszvények 339. — London 108 75. Ezüst 107.80 Cs. kir. arany 524 — 1/2 frankos arany 870. — 1/2.

Földterhermentesítési kötvények: Magyar 81. 75. Temesi 81. — Erdélyi 79.50. Horv. Szlavon 84. —

Felölés szerkesztő **Sándor János.**

Nyitler.

[16—20]

Titkos betegségeket tehetetlenséget (elgyengült férfierőt)
gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett
HANDLER MÓR
orvos- és sebész tudor, szülés és szemész.
Rendel naponta: délelőtt 11 órától 1-ig és délután 3 órától 5-ig.
Lakik Pesten, Lipót-város, nádorutca 13. szám, I-ső emelet 14. sz.
Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik.

a politikai antagonista és hatalmas unitárius kisebbitésére ferdítési szándékkal is hozhatta fel. Somogyi csak utána mondta, míg Gromo előadását idegen volta, itteni rövid tárgykódása, s meg az gyön-giti, hogy ő, hihetőleg Békés valamely ellenségétől csak hallás után irhatta, vagy tévedhetett, mint a midőn Csáki Mihályt oláhnak nevezte, a mit gr. Kemény József elég alaposan megczáfolt.²⁰⁾

Egyébiránt a történet s a történeti egyéniségekben nem a nemzetiséget, de a magyar állampolgárt veszi tekintetbe. Ez érdem és hiba megítélésénél a nemzetiség sem nem enyhít, sem nem súlyosbit.

Békésben egy sok képességű tevékeny ifjut ismert föl Petrovics, a Zápolya-ház Mentora, s úgy látszik, hogy kormányműveleteiben tagt ért nyitott tehetségeinek kifejtésére és hasznosítására; s irányt adott szellemének úgy mint jellemének. Mint hű komornyik, mindig tra mellett volt; előtte állott annak tiszta jelleme, mely haszaszeretete; figyelemmel kísérte, mint szöve a haza és nemzet boldogítására czélzó terveit; mily hévvel ragadott meg minden alkalmat a nemzeti királyság ügyének előmozdítására, s adott irányt folytonos tevékenység és döntő befolyás által egy ország jóvendő sorsának, nem távozva el soha semmiben fölséges rokona, János király politikájától. A Petrovics-féle szolgálat játékony hatású iskola volt neki. De a 70 éves öreg nem sokáig örvendhetett a kivított eredménynek; az erdélyi önálló nemzeti fejedelemség megalakulása második évében, 1557-ben, okt. 13-án meghalt; benne a János király politikát követő nemzeti párt vezéré, az ifju király gyámját, a királynő leghívebb emberét, kormányzó tanácsosát, Békés urát, párfogóját, mesterét vesztette el. Azonban ő halála esetere is gondoskodott hű komornyikáról. „Betegségében — írja Miles — midőn a királynétől és Jánostól (az ifju királytól) keresztényileg elbúcsuzott, és minden javai örökösévé őket tette, a többi országnagyk között, magas értelmi-

sége és hű vallásos érzelme tekintetéből különösen Békés Gáspárt ajánlotta nekik, hogy helyette mindkettő, mind a tanácskozasokban, mind a hadviselési esetekben ráhallgassanak. Ezután — folytatja tovább — nem sokára Izabella Békés Gáspárt a Petrovics végakarata következtében királyi kegyébe fogadta, és tudtán kívül semmihez sem kezdett, hanem minden titkaiba beavatta.“²¹⁾

Békés jobb urat Petrovics után nem találhatta volna, mint milyen a királyné és ifju király volt, tágasb pályatért sem a királyi udvarnál, hol a legfelsőbb polczokig megnyitott előtte az ut; de azoknak sem volt hívebb embere Erdélyben, mint ő, ki ajánlójának neveltje, elveinek és a Zápolyaház iránti hűségének örököse volt. Ő felfogta s teljesítette hivatását, szolgálataiban való igaz hűsége által mindinkább kitűnt s az érdemet méltányolni tudó király nem volt szükmarku az ő megjutalmazásában is.

Mindjárt udvari élete elején neki adományozta Enyedet;²²⁾ 1561-ben, mint udvarnok, Csáki Boldizsár és Spanit János kancelláriai jegyzőkkel, a Telegdi István fölségsértés miatt elvesztett, Biharvármegyei Telegdi, Jenő, Kabolapatak, Botlyan, Oláh-Bikács (ma pusztá), Isőparlaga és Telkesd nevű birtokait kapta adományul;²³⁾ 1564-ben Dobokavármegyében a két Kendy hűtlenségi büntetés következtében elvesztett fodorház birtokát,²⁴⁾ 1565-ben Fejérvármegyében Csanádót, Holdvilágot Sorostélyt és Monorát nyerte adományulján.²⁵⁾ Később talán még ez évben.²⁶⁾ Görgény vára és

²¹⁾ Miles: Würgengel. 65. 6. II.
²²⁾ Bethlen II. 70. I.
²³⁾ L. a beigtatásról Kamulth Mátyas és Farkas István jelentését. Fragm. T. VI p. 75—83.
²⁴⁾ L. Fragm. VI. 382—390. II.
²⁵⁾ L. a tiszta beigtatásról Tholoi Miklós, Kemény István, Hosszszuaszi András és Horváth Gergely 1565. ápr. 19. jelentését: Fragm. III. 117—120. II.
²⁶⁾ Az évet meghatározni nem tudom, mivel az adomány tárgya csak a beigtatási parancslevelében van fentartva, mely szintén igen romladosított s végén csonka. L. Fragm. IV. 230—4. II.

²⁰⁾ Archiv des Vereines für sieb. Landesk. Neue Folge II. Bd. 80. s. köv. II.

¹⁵⁾ II. Fragm. T. VII. 1019—1021 II.
¹⁶⁾ Fragm. IX. 646—49. II.
¹⁷⁾ E helyeségek ma — legalább ily néven — nem léteznek, de az 1561.-beli Földvár István-féle Registrumban feltalálhatók. I. Kozma Pál: Zárándvármegye leírása. Kolozsvárt. 1848 12—33. II.
¹⁸⁾ Fragm. T. II. 976—8. II.
¹⁹⁾ Fragm. T. II. 116—8 460—4 T. IV. 978—83. II.

